

Analiza dosedanjega razvoja zasebnega varovanja v Sloveniji - med prakso, teorijo in empirijo

Andrej Sotlar¹, Tomaž Čas²

Proces privatizacije in komercializacije nekoč »družbenega« zasebnega varovanja se je v Sloveniji začel konec osemdesetih let 20. stoletja, vendar je pravi mejnik sprejetje prvega sistemskega zakona o zasebnem varovanju leta 1994. Od takrat je razvoj potekal relativno hitro, včasih ob prenašanju dobrih praks iz tujine, drugič ob upoštevanju slovenske posebnosti, praktično nikoli pa ob jasnih navezavah na teoretične koncepte zasebnega varovanja. Ti niso bili neznanka, saj so jih v slovenski prostor že v začetku devetdesetih let 20. stoletja vnašali predstavniki akademske sfere. Vendar so različne teoretične pristope bolj kot odločevalci (država) uporabljali strokovnjaki za akademske in raziskovalne namene, včasih pa tudi lastniki zasebnovarnostnih podjetij, kadar so želeli okrepiti legitimnost zasebnega varovanja v družbi in/ali svoj položaj v odnosu do države. Z zakonskimi spremembami v letih 2003, 2007 in 2011 je država postopoma prevzemala čedalje več nalog, obveznosti in odgovornosti na področju zasebnega varovanja. Tako so zdaj v njeni pristojnosti ključna področja, od podeljevanja licenc in službenih izkaznic do usposabljanja zasebnovarnostnega osebja in nadzora, kar niti teoretično niti praktično ni nujno najboljša rešitev. Zato še vedno ni mogoče enostavno in enoznačno odgovoriti na vprašanje, kakšna je dejanska vloga dejavnosti zasebnega varovanja v slovenski družbi, saj je težko izluščiti samo en, prevladujoči (pa čeprav zgolj teoretični) koncept zasebnega varovanja; prej gre za kombinacijo nekaj zasebnovarnostnih praks, ki koreninijo v dokaj razširjenem prepričanju, da je zasebno varovanje predvsem pomemben instrument kriminalne prevencije v vsaki sodobni družbi. To pa je seveda le ena plat medalje, saj na področju zasebnega varovanja v Sloveniji (tako kot po svetu) obstajajo tudi manj altruistične prakse.

Ključne besede: zasebno varovanje, razvoj, praksa, teoretični koncepti, raziskave.

UDK: 351.746 (497.4)

1 Uvod

Varnost je vse bolj cenjena in varovana človekova pravica, za katero mora skrbeti država v okviru nacionalnovarnostnega sistema. Zato varnost v nobenem primeru ni le tehnično in strokovno vprašanje, temveč je pomembna tudi za vodenje katere koli sodobne družbenopolitične ureditve, saj povsod postavlja vedno bolj zahtevna merila za njeno vrednotenje in ocenjevanje. Varnost je vrednota in zagotavlja kakovost življenja, zato je tudi politično tematizirana (Pečar, 1995: 8), kar se čedalje bolj kaže tudi pri nas. V prvih letih razvoja nove politične, gospodarske in družbene ureditve se tega morda še nismo povsem zavedali (Čas, 2001: 32), danes pa smo prišli tako daleč, da bi morali ob obravnavanju nekaterih družbenih procesov in pojavov (na primer razpadanja različnih vrednot, odlivanja kapitala v tujino, kriminalnih stečajev, korupcije, groženj in napadov na pravosodje, nasilja na športnih in drugih množičnih priredit-

vah, napadov na finančne institucije in pošte, nasilja na javnih in zasebnih območjih in prostorih itd.) poleg državnega varstva pomisliti tudi na zasebno in mu najti/določiti pravo mesto v varnostnem ustroju družbe. To zagotovo ni tema samo v Sloveniji, ampak tudi v bolj razvitih državah, kjer pa si vsaj priznajo, da policijska dejavnost že dolgo ni več monolitna, ampak izrazito pluralna dejavnost (Crawford in sodelavci, 2004; Jones in Newburn, 2003; Stenning, 2009). Izvajajo jo številne državne, paradržavne, zasebne, javno-zasebne in drugačne organizacije, ki jih lahko poimenujemo tudi hibridne policijsko-varnostno-nadzorstvene organizacije, saj so mnoge izmed njih nastale zaradi drugačnih razlogov in nalog, vendar hkrati razpolagajo tudi z določenimi »policijskimi« pooblastili. Tudi zato je eno izmed pomembnih vprašanj zasebnega varstva njegova legitimnost (Pečar, 1992: 145; Sotlar, 2007a, 2008), ki jo v manjšem obsegu določa družba, v glavnem pa država po svojih organih. Ti se pri tem v prvi vrsti ozirajo na to, kje je meja, do katere sme posameznik v zasebnem varstvu, kadar ga plačuje v svojo korist, v skladu s svojim razumevanjem varnosti, pri izvajanju svojega poslovnega procesa (Čas, 2008: 156). Zato sodobne države vsaka po svoje in zelo različno organizirajo oziroma dopuščajo organiziranje subjektov zasebnega varstva ter uravnavajo in urejajo druga področja v zvezi z zasebnim varstvom, kot so izvajanje pooblastil, nošenje orožja, uniformiranost in podobno (Čas, 2000: 125).

¹ Dr. Andrej Sotlar, docent za varnostni sistem na Fakulteti za varnostne vede Univerze v Mariboru, Kotnikova ulica 8, Ljubljana.

² Dr. Tomaž Čas, docent za zasebno varstvo in pooblastila na Fakulteti za varnostne vede Univerze v Mariboru, Kotnikova ulica 8, Ljubljana.

Po dobrih dvajsetih letih razvoja prakse in teorije sodobnega zasebnega varovanja je čas za nekakšno rekapitulacijo doseženega, zato prispevek prinaša študijo dosedanjega razvoja zasebnega varovanja kot gospodarske in varnostne dejavnosti v samostojni Sloveniji, ki po številu zaposlenih počasi celo dohaja število policistov (število varnostnikov je za približno 25 odstotkov manjše od števila policistov). Prikazali in analizirali pa nismo zgolj razvoja zasebnega varovanja, ampak smo prevladujočo prakso »soočili« s teoretičnim izhodišči in koncepti na tem področju, kar vsaj deloma omogoča tudi odgovor na vprašanje o legitimnosti zasebnega varovanja v slovenski družbi. V Sloveniji se je namreč zgodilo nekaj, kar je pravzaprav redkost, to je, da sta vsaj, kar zadeva področje nedržavnega varovanja, od vsega začetka vzporedno tekla dva procesa: tako razvoj nekega pojava oziroma dejavnosti kot njegovo znanstveno preučevanje. Še preden je namreč zasebno varovanje kot gospodarska panoga prav pridobilo »domovinsko pravico« v demokratizirajoči in ekonomsko liberalizirajoči se družbi, so dela Pečarja (1991a; 1991b; 1991c; 1992), Kotnikove (1991a; 1991b; 1991c), Vršca (1991) in drugih opozarjala na trende privatizacije in deetatizacije policijske dejavnosti in varnostnonadzorovalne vloge in funkcije države nasploh. Torej nečesa, kar je bilo v času socializma stvar državnega monopola. V prispevku smo tako opravili analizo normativnopravnega, funkcionalno-vsebinskega in organizacijskega vidika razvoja zasebnega varovanja, kjer smo uporabili kombinacijo tematskega in kronološkega pristopa. Vzporedno smo preučili razvoj teorije in raziskovanja na področju zasebnega varovanja v Sloveniji oziroma v povezavi z njim ter s komparativno analizo identificirali usklajenost oziroma razhajanja med prevladujočimi praksami in teoretičnim koncepti na področju zasebnega varovanja. Tako smo prišli do kar se da celovitega pregleda najpomembnejših prakseoloških in znanstvenoraziskovalnih mejnikov na področju razvoja zasebnovarnostne dejavnosti v prvih dveh desetletjih obstoja slovenske države.

2 Razvoj zasebnega varovanja v Republiki Sloveniji

2.1 Proces nastajanja, dejavnosti in naloge prvih zasebnovarnostnih družb

O začetku razvoja dejavnosti zasebnega varovanja oziroma zasebnega varstva³ v Republiki Sloveniji lahko začnemo

³ Zasebno varstvo je širši pojem od zasebnega varovanja, saj vanj že od vsega začetka štejemo tudi (zasebno) detektivsko dejavnost, ki se je začela razvijati sočasno z zasebnim varovanjem, v zadnjih letih pa vse bolj tudi dejavnost varnostnega svetovanja in državljansko samovarovanje (Strategija na področju zasebnega varstva, MNZ, 2010).

govoriti v letu 1989, ko so se začela na podlagi Zakona o podjetjih (Uradni list SFRJ, št. 77/88 in 40/89) ustanavljati prva zasebna varnostna podjetja. Vse do tega leta se je z varnostjo premoženja poleg policije ukvarjalo le podjetje Varnost, ki je bilo organizirano na podlagi Zakona o združenem delu kot »SOZD VARNOST LJUBLJANA«⁴ in je imelo 13 tozdov⁵ v Ljubljani in v različnih krajih po Sloveniji (Varnost Moste, Varnost Vič, Varnost Kranj, Varnost Mengeš, Varnost Maribor, Varnost Koper itd.). Do leta 1994 zasebnega varovanja v Republiki Sloveniji ni urejal poseben zakon, temveč so se zasebnovarnostne družbe ustanavljale na podlagi Zakona o podjetjih, določene pravice in dolžnosti oziroma »pooblastila« varnostnikov pa je določal Zakon o splošni ljudski obrambi in družbeni samozaščiti (Uradni list SRS, št. 39/82, 22/83).

Z uveljavitvijo nove, liberalnejše zakonodaje na področju gospodarskega organiziranja od leta 1989 potekata dva procesa:

- ukinili so se SOZD Varnost Ljubljana in posamezni tozdi kot družbena podjetja z družbenim kapitalom in počasi so se začeli preoblikovati v delniške družbe. V tem procesu so se med prvimi preoblikovali: TOZD Varnost Moste v Sintal, d. d., TOZD Varnost Vič v Kontakt, d. d., TOZD Varnost Mengeš v Varnost Mengeš, d. d., in TOZD Varnost Maribor v Varnost Maribor, d. d., in

- neodvisno od tega so se ustanavljala zasebnovarnostna podjetja oziroma zasebnovarnostne družbe po splošnih predpisih (Zakon o podjetjih). Med prvimi zasebnovarnostnimi podjetji so bila ustanovljena ENIGMA, d. o. o., SAMO, d. o. o., EGIDA, d. o. o., PROTEKT, d. o. o., VOP Ljubljana, d. o. o., in Ro – GARD, d. o. o.

Kot primer lahko navedemo, da je bila med prvimi zasebnovarnostnimi podjetji, ki niso izhajala iz nekdanjih tozdov, ustanovljena ENIGMA, ki je bila 16. januarja 1990 s sklepom Temelnjega sodišča v Ljubljani, Enota v Ljubljani, št. srg- 19-41/89, registrirana kot Podjetje za varovanje premoženja, d. o. o., s sedežem v Ljubljani, Žorgova ulica 38. Navedeno zasebnovarnostno podjetje je bilo 19. januarja 1990 v Zavodu SR Slovenije za statistiko, z obvestilom o razvrstitvi organizacije oziroma skupnosti po dejavnosti št. 053 - 02- 1/90, razvrščeno med vrste dejavnosti številka 10 z matično številko 5302862 v podskupino šifra 100399, in sicer: »Druge neomenjene komunalne dejavnosti« (Arhiv G7).

V času nastanka prvih družb za varovanje je bila dejavnost zasebnega varovanja očitno še dokaj nejasno opredeljena, saj jo je Zavod SR Slovenije za statistiko uvrstil med »druge

⁴ SOZD – sestavljena organizacija združena dela.

⁵ TOZD – temeljna organizacija združenega dela.

komunalne dejavnosti«. Po drugi strani pa je zanimivo, da so bile dejavnosti ENIGME, Podjetja za varovanje premoženja, d. o. o. (podobno velja tudi za druga podjetja, ki so bila v tem obdobju ustanovljena), v sklepu sodišča zelo jasno opredeljene, in sicer:

- prevoz in spremstvo denarja in vrednostnih stvari,
- varovanje in shranjevanje denarja in vrednostnih stvari,
- varovanje oseb,
- obhodi objektov,
- fizično in tehnično varovanje objektov,
- organizacija in kontrola varnostne službe,
- redno in izredno fizično in tehnično varovanje,
- opravljanje varnostne službe v hotelih, trgovinah in ustanovah (Arhiv G7).

Pri pregledu navedenih nalog oziroma dejavnosti, ki jih danes izvajajo zasebnovarnostne družbe, je mogoče ugotoviti, da se te niso bistveno spremenile. Res pa je, da se danes zasebnovarnostne družbe ukvarjajo še z marsikatero drugo dejavnostjo in drugimi nalogami, ki so pomembne za zagotavljanje varnosti.

Dejavnost zasebnega varovanja se je postopoma širila, ustanavljalo se je vse več novih zasebnovarnostnih družb. Ker v tistem zgodnjem obdobju še ni bilo predpisov za področje delovanja zasebnovarnostnih družb, so se njihovi predstavniki začeli vse pogosteje povezovati na neformalnih sestankih in pogovorih, kjer so razreševali posamezna pomembna vprašanja. Tako se je relativno zgodaj pokazalo, da normativno-pravni okvir, ki sta ga nudila Zakon o podjetjih in Zakon o splošni ljudski obrambi in družbeni samozaščiti, ne zadošča za urejanje nove, očitno precej specifične in hitro rastoče veje gospodarstva (Sotlar, 2007b: 115).

2.2 Zakon o zasebnem varovanju in o obveznem organiziranju službe varovanja

Do leta 1994 zasebnega varovanja v Republiki Sloveniji torej ni urejal poseben zakon, temveč so se zasebnovarnostne družbe ustanavljale na podlagi Zakona o podjetjih, določene pravice in dolžnosti varnostnikov pa je določal že omenjeni Zakon o splošni ljudski obrambi in družbeni samozaščiti. S sprejetjem Zakona o zasebnem varovanju in o obveznem organiziranju službe varovanja v letu 1994 smo v Republiki Sloveniji dobili tudi pravni temelj oziroma pravno osnovo za subjekte zasebnega varstva oziroma zasebnovarnostne družbe, ki so opravljale dejavnost varovanja ljudi in premoženja, ki ga ni zagotavljala država. Ta del skrbi za varnost smo poimenovali zasebno varovanje (Čas, 1995: 30). To dejavnost so lahko opravljali v skladu z Zakonom o zasebnem varovanju in o obveznem organiziranju službe varovanja gospodarske

družbe, samostojni podjetniki posamezniki in samostojni obrtniki. Zasebno varovanje, ki ga je urejal navedeni zakon, se je delilo na fizično in tehnično varovanje. Fizično varovanje je obsegalo varovanje oseb in premoženja pred uničenjem, poškodovanjem, tatvino in drugimi oblikami škodljivega delovanja, tehnično varovanje pa je obsegalo varovanje oseb in premoženja s tehničnimi sredstvi in napravami po predpisanih standardih. Zakon je med drugim določil tudi:

- posebno vlogo Zbornici RS za zasebno varovanje, ki je izvajala določene naloge kot institucija z javnimi pooblastili,
- obvezno vključevanje v zbornico,
- pravice in dolžnosti varnostnikov,
- uporabo najmanjše potrebne sile,
- nadzor nad delom zasebnovarnostnih družb in drugo.

V prvih letih po sprejetju zakona se je hitro povečevalo število zasebnovarnostnih družb, potekal je postopek pridobivanja licenc, nekatere zasebnovarnostne družbe so prenehale delovati, saj so delovale brez vključitve v zbornico, brez licence, nekatere pa so bile le formalno ustanovljene, saj niso izpolnjevale pogojev za delovanje, temveč so se ukvarjale predvsem z drugo dejavnostjo. Tako je bilo po neuradnih podatkih konec leta 1995 že več kot 150 zasebnovarnostnih družb, konec leta 1996 pa je bilo v Zbornici RS za zasebno varovanje (ZRSZV) evidentiranih 224 zasebno varnostnih družb. Po podatkih Biltena ZRSZV št. 8, avgust 1997, je bilo v zbornico včlanjenih 249 zasebnovarnostnih družb in drugih organizacij oziroma podjetij, ki so se poleg svoje temeljne dejavnosti ukvarjala tudi z zasebnim varovanjem (Čas, 2006: 50).

Po letu 1998 število zasebnovarnostnih družb ni več naraščalo. Nasprotno, prišlo je do zmanjševanja števila družb in združevanja že obstoječih družb. Trend je bil opazen še posebej po zakonskih spremembah leta 2003. Na dan 30. junija 2011 je bilo tako registriranih 117 zasebnovarnostnih družb oziroma imetnikov licenc za opravljanje dejavnosti zasebnega varovanja (http://www.mnz.gov.si/si/mnz_zasvas/zasebno_varovanje_detektivi/zasebno_varovanje/evidence_vloge_in_obrazci/), po grobih ocenah pa je v njih zaposlenih okrog 6500 varnostnikov in drugega varnostnega osebja (varnostnih tehnikov, varnostnih menedžerjev, operaterjev varnostno-nadzornih centrov idr.).

2.3 Zakon o zasebnem varovanju iz leta 2003

Konec drugega tisočletja so se začeli določeni procesi in poskusi, kako normativno ureditev zasebnega varovanja prilagoditi novim razmeram in potrebam na področju zasebnega varovanja. Hkrati je Ministrstvo za notranje zadeve poskušalo s podzakonskimi akti razreševati nekatere probleme delovanja zasebnovarnostnih družb, zlasti pa nadzor nad njihovim delo-

vanjem. Ta proces se je zaključil konec leta 2003 s sprejetjem Zakona o zasebnem varovanju (Uradni list RS, št. 126/2003). Spremembe so se nanašale predvsem na:

- uvedbo novih, šestih vrst licenc (varovanje oseb, varovanje premoženja, prevoz in varovanje denarja ter drugih vrednostnih pošiljk, varovanje javnih zbiranj, upravljanje varnostno-nadzornih centrov, načrtovanje in izvajanje varnostnih sistemov),
- uvedbo nacionalnih poklicnih kvalifikacij (varnostnik, varnostni tehnik, operater varnostno-nadzornega centra, varnostni menedžer, pooblaščen inženir varnostnih sistemov) kot pogoja za izvajanje nalog varnostnega osebja,
- uvedbo ukrepov in dolžnosti namesto pravic in dolžnosti varnostnikov,
- jasnejšo opredelitev ukrepov in dolžnosti varnostnikov,
- uvedbo novih ukrepov (uporabo fizične sile, uporabo sredstev za vklepanje, ugotavljanje istovetnosti in drugo),
- odvzem javnega pooblastila Zbornici Republike Slovenije za zasebno varovanje za izdajanje in odvzemanje licenc,
- določitev pravice uporabe strelnega orožja in drugo.

2.3.1 Spremembe in dopolnitve Zakona o zasebnem varovanju iz leta 2003

Zakon iz leta 2003 je doživel spremembe in dopolnitve v letu 2007 z Zakonom o spremembah in dopolnitvah Zakona o zasebnem varovanju (Uradni list RS, št. 7/2007, 16/20-07, 102/2007, 96/2008 in 41/2009), ki je Zbornici Republike Slovenije za zasebno varovanje odvzel vse pravice, nanašajoče se na izvajanje javnih pooblastil (usposabljanje in izpopolnjevanje varnostnega osebja), ukinil je obvezno članstvo v zbornici, določil pa je tudi druge novosti v zvezi z licencami in njihovim odvzemanjem ter zaostрил nekatere druge pogoje v zvezi z opravljanjem dejavnosti zasebnega varovanja. Po teh spremembah in dopolnitvah zakona je bila sprejeta tudi Uredba o obveznem organiziranju službe varovanja (Uradni list RS, št. 43/2008), ki je bila v zelo kratkem času že tudi dvakrat spremenjena in dopolnjena (Uradni list RS, št. 16/2009 in 22/2010).

2.4 Zakon o zasebnem varovanju iz leta 2011

Zdaj veljavni Zakon o zasebnem varovanju, ki je bil sprejet v letu 2011 (Uradni list RS, št. 17/2011 z dne 11. marca 2011), ureja pravice in obveznosti ne le za gospodarske družbe in samostojne podjetnike posameznike, kot je veljalo do zdaj, temveč tudi za državne organe, zavode, javne agencije ter druge pravne in fizične osebe (subjekti) na področju varova-

nja, ki jih ne zagotavlja država (zasebno varovanje). Zakon je prinesel predvsem naslednje novosti:

- še naprej se širijo pristojnosti Ministrstva za notranje zadeve na področju zasebnega varovanja,
- vse preveč je normiranja na področju zasebnega varovanja,
- zbornici se vračajo nekatere pristojnosti, čeprav članstvo v njej ni obvezno,
- povečalo se je število ukrepov in drugih sredstev varnostnikov,
- razširjeni so tudi pogoji za uporabo posameznih ukrepov varnostnikov,
- zelo podrobne in obsežne so določbe o službeni izkaznici varnostnega osebja,
- posebna teža je dana usposabljanju in izpopolnjevanju varnostnega osebja,
- uvedeno je interno varovanje⁶ in drugo.

Čeprav so bile zakonske spremembe od leta 1994 do leta 2011 precejšnje, so z vidika pomena za zasebnovarnostne družbe, njihove naročnike, države in državljane vendarle najpomembnejše tiste, ki se nanašajo na ukrepe, s katerimi varnostniki posegajo v človekove pravice in svoboščine, licence (ki sploh omogočajo različne oblike dejavnosti) ter javna pooblastila in pristojnosti ključnega interesnega združenja na področju zasebnega varovanja (Zbornice RS za zasebno varovanje oziroma Zbornice za razvoj slovenskega zasebnega varovanja). Zato so omenjena področja še dodatno analizirana v naslednjem podpoglavju.

2.5 Primerjava ključnih področij normativnopravne ureditve zasebnega varovanja

2.5.1 Ukrepi varnostnikov

Prvi Zakon o zasebnem varovanju in o obveznem organiziranju službe varovanja ni določal ukrepov varnostnikov, temveč je določal pravice in dolžnosti varnostnikov. V nadaljevanju so prikazane pravice in dolžnosti varnostnikov oziroma ukrepi varnostnikov na način, da je mogoče ugotoviti, kako so se te pravice in dolžnosti oziroma ukrepi varnostnikov spreminjali in dopolnjevali.

⁶ Interno varovanje je t. i. varovanje za lastne potrebe (angl. »in-house security«), ki ni pridobitna dejavnost, zato zanjo tudi ni treba pridobiti licence, vendar pa za varnostnike veljajo enaki pogoji, ukrepi in dolžnosti kot za tiste, ki so zaposleni v zasebnovarnostnih družbah.

Preglednica 1: Primerjava ukrepov varnostnikov po zakonih o zasebnem varovanju iz let 1994, 2003 in 2011

Letnica in člen zakona	1994 – 17. člen	2003 – 43. člen	2011 – 45. člen in drugi
Št. ukr.	Naziv ukrepa	Naziv ukrepa	Naziv ukrepa
1	Opozorilo	Opozorilo	Opozorilo
2	Preprečitev nepooblaščenim osebam vstop v prostore oziroma dostop k objektom, ki jih varuje	Preprečitev vstopa na varovano območje oziroma izstopa z njega	Preprečitev vstopa na varovano območje
3	Zadržanje osebe do prihoda policije	Zadržanje osebe do prihoda policije, vendar največ dve uri	Zadržanje osebe do prihoda policije, vendar največ dve uri
4	Preprečitev vstopa oziroma izstopa vozilu ali osebi s prtljago	Vrhni pregled osebe, pregled prtljage in pregled vozila	Površinski pregled vrhnjih oblačil, notranjosti vozila, tovora in prtljage
5	Uporaba najmanjše potrebne sile	Ugotavljanje istovetnosti	Ugotavljanje istovetnosti
6		Zahteva za prenehanje ogrožanja oziroma za zapustitev varovanega območja	Ustna odredba, da oseba takoj preneha kršenje ali ogrožanje ali da zapusti varovano območje
7		Uporaba sredstev za vklepanje	Uporaba sredstev za vklepanje in vezanje
8		Uporaba fizične sile	Uporaba fizične sile
9		Uporaba video nadzornega sistema in vodenje evidenc obiskovalcev	Uporaba sistemov tehničnega varovanja v skladu z zakonom in področno zakonodajo
10			Uporaba drugih ukrepov, če tako določa zakon, ki ureja posamezno področje (varovanje letališč, igralnic, jedrskih objektov)
	Uporaba drugih sredstev		
11	Pravica do nošenja strelnega orožja	Nošenje in uporaba strelnega orožja	Nošenje in uporaba strelnega orožja
12			Uporaba plinskega razpršilca
13			Uporaba službenega psa

Iz preglednice 1 je razvidno, da imajo varnostniki z vsakim novim zakonom na razpolago vedno več ukrepov, ob tem da so tudi pogoji, kdaj lahko varnostnik uporabi posamezni ukrep, širši. Naj kot primer navedemo, da je lahko varnostnik po zakonu iz leta 2003 uporabil sredstva za vklepanje le v primeru, če ni mogel drugače zadržati osebe, zalotene pri storitvi kaznivega dejanja, ki se preganja po uradni dolžnosti. Zdaj pa lahko uporabi sredstva za vklepanje in tudi za vezanje, če s fizično silo ne more preprečiti neposrednega ogrožanja ljudi ali premoženja, odvrniti istočasnega protipravnega napada na sebe ali osebo, ki jo varuje, ali če drugače ne more zadržati osebe do prihoda policije (53. člen ZZV). Osebo pa lahko zadrži do prihoda policije, če je bila zalotena v okoliščinah, ki kažejo na storitev kaznivega dejanja, za katero se storilec preganja po uradni dolžnosti, če je bila zalotena pri kršitvi reda ali javnega reda na varovanem območju in ne ravna v skladu z ukrepi varnostnika ali s silo ali grožnjo, da bo nepo-

sredno uporabila silo, če ovira ali preprečuje izvedbo ukrepa varnostniku ali če oseba na varovanem območju ali pri izstopu z varovanega območja odkloni preverjanje istovetnosti ali te ni mogoče ugotoviti ali oseba ne soglaša s površinskim pregledom vrhnjih oblačil, notranjosti vozila, tovora in prtljage (51. člen ZZV). Na ta način se daje varnostnikom preveč »pooblastil«. Tudi tuji avtorji ugotavljajo, da se širijo »pooblastila varnostnikov«. Tako Mulone in DuPont (2007) omenjata, da razširitev pooblastil in sredstev varnostnikom sega že tako daleč, da so zasebnovarnostna podjetja postala nova vrsta policije, kot da so neke vrste »parapolicija«. Navedena avtorja ugotavljata, da je, gledano skozi zgodovino, razvidno, da je ravno policija v zasebnovarnostni sektor vpeljala oziroma vnesla tradicionalna pooblastila ter sredstva policije, ki jih izvajajo zasebnovarnostna podjetja. S tem resno izpostavljata vprašanje širjenje pooblastil in sredstev, ki so na voljo zasebnemu sektorju, ter vlogo policije pri tem.

Podoben proces je zaznati tudi v Sloveniji, pri čemer je predlagatelj zakonov (ob tem pa še glavni regulator in nadzornik) s področja zasebnega varovanja Ministrstvo za notranje zadeve, v okviru katerega deluje Policija kot organ v sestavi. Policija pa je tako velika, pomembna in vplivna organizacija, da bi bilo naivno pričakovati, da bi bil prenos »policijskih« pooblastil na zasebno varovanje mogoč brez njenega (vsaj tihlega) strinjanja.

2.5.2 Licence za zasebno varovanje

Prvi Zakon o zasebnem varovanju in o obveznem organiziranju službe varovanja je določal le dve oziroma tri licence, ki so bile pogoj za izvajanje nalog na področju zasebnega varovanja. V nadaljevanju so prikazane posamezne licence na način, da je mogoče ugotoviti, kako so se te spreminjale oziroma prilagajale nekaterim posebnostim na področju zasebnega varovanja.

2.5.3 Pristojnosti zbornice za zasebno varovanje na področju izvajanja javnih pooblastil

Slovenija se je v skladu s tedaj naraščajočim (neo)korporativizmom že ob sprejetju prvega zakona o zasebnem varovanju leta 1994 odločila, da bo določene naloge (javna pooblastila), ki bi jih sicer morala opravljati sama, prenesla na novoustanovljeno Zbornico RS za zasebno varovanje. Ta je tako postala prva sogovornica države pri urejanju vseh najpomembnejših vprašanj in glavni akter organiziranih interesov na področju zasebnega varovanja (Sotlar, 2001b), in sicer ne glede na to, kako ji je država podeljevala, spreminjala ali odzemale javna pooblastila ter druge naloge in pristojnosti.

Spreminjanje količine in vsebine javnih pooblastil Zbornice RS za zasebno varovanje (do leta 2007) oziroma Zbornice za razvoj slovenskega zasebnega varovanja (od leta 2007) je prikazano v preglednici 3.

Preglednica 2: Licence po zakonih o zasebnem varovanju iz let 1994, 2003 in 2011

Letnica zakona	1994	2003	2011
Število licenc	Naziv licence	Naziv licence	Naziv licence
1	Fizično varovanje	Varovanje oseb	Varovanje oseb
2	Tehnično varovanje	Varovanje premoženja	Varovanje ljudi in premoženja
3	Fizično in tehnično varovanje	Prevoz in varovanje denarja ter drugih vrednostnih pošiljk	Prevoz in varovanje gotovine ter drugih vrednostnih pošiljk
4		Varovanje javnih zbiranj	Varovanje javnih zbiranj
5		Upravljanje z varnostno-nadzornim centrom	Upravljanje z varnostno-nadzornim centrom
6		Načrtovanje in izvajanje varnostnih sistemov	Načrtovanje sistemov tehničnega varovanja
7			Izvajanje sistemov tehničnega varovanja
8			Varovanje prireditev v gostinskih lokalih

Iz preglednice 2 je razvidno, da imamo z vsakim zakonom več licenc. Ob tem se spreminjajo in dopolnjujejo tudi pogoji ne le za zasebnovarnostne družbe, temveč tudi za varnostnike, ki morajo za opravljanje nalog za posamezne »licence« opraviti ustrezno obliko usposabljanja oziroma izpopolnjevanja.

Preglednica 3: Konkretna javna pooblastila zbornice po zakonih o zasebnem varovanju iz let 1994, 2003, 2007 in 2011

Letnica zakona	1994	2003	2007	2011
Število javnih pooblastil	Konkretna javna pooblastila	Konkretna javna pooblastila	Konkretna javna pooblastila	Konkretna javna pooblastila
1	Daje in odvzema licence za opravljanje zasebnega varovanja	Izvaja programe strokovnega izobraževanja iz 29. člena zakona	Zbornici so bila z Zakonom o spremembah in dopolnitvah Zakona o zasebnem varovanju odvzeta vsa javna pooblastila, razen morebitnega opravljanja nalog strokovnega izpopolnjevanja in usposabljanja varnostnega osebja, če bi izpolnjevala pogoje iz 12. člena zakona	Predlaga vsebine poklicnih standardov ter katalogov strokovnih znanj in spretnosti ter drugih programov in skrbi za razvoj izobraževanja, usposabljanja in izpopolnjevanja varnostnega osebja
2	Določa programe za preizkus znanja iz 9., 10. in 11. člena zakona	Zagotavlja kadrovske, materialne in prostorske pogoje ter opremo za izvajanje programov strokovnega izobraževanja		Predlaga vsebine standardov na področju zasebnega varovanja
3	Izvaja programe usposabljanja	Vodi evidenco strokovnega izobraževanja iz 74. člena zakona		Daje mnenja v postopkih priznavanja poklicnih kvalifikacij in strokovne usposobljenosti za opravljanje nalog s področja zasebnega varovanja
4	Določa način opravljanja preverjanja znanja	Pripravlja predloge katalogov standardov strokovnih znanj in spretnosti v skladu z zakonom, ki ureja nacionalne poklicne kvalifikacije		Izdaja priporočila o merilih kakovosti in strokovnosti opravljanja nalog varnostnega osebja
5	Vodi register izdanih licenc	Predlaga člane komisij za preverjanje in potrjevanje nacionalnih poklicnih kvalifikacij		Pripravlja skupna poročila o uporabi ukrepov varnostnikov
6	Določi obrazec službene izkaznice	Opravlja druge naloge, določene z zakonom, ki ureja nacionalne poklicne kvalifikacije		Izvaja strokovni nadzor nad izvajanjem internega strokovnega izpopolnjevanja pri imetnikih licenc
Združevanje v zbornico	Obvezno	Obvezno	Prostovoljno	Prostovoljno

Prvi Zakon o zasebnem varovanju in o obveznem organiziranju službe varovanja je »ustanovil« Zbornico RS za zasebno varovanje in ji podelil tudi veliko javnih pooblastil. Zakon o zasebnem varovanju iz leta 2003 ji je odvzel pravico dajati in odvzemati licence za opravljanje zasebnega varovanja, Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o zasebnem varovanju iz leta 2007 pa je zbornici odvzel vsa javna pooblastila (razen pogojno tista v povezavi z usposabljanjem in izpopolnjevanjem varnostnega osebja), ukinil obvezno članstvo v zbornici, jo preoblikoval in posledično »preimenoval«. Toda Zakon o zasebnem varovanju iz leta 2011

ponovno omogoča, da lahko Ministrstvo za notranje zadeve zbornici oziroma drugemu reprezentativnemu interesnemu združenju podeli določena javna pooblastila, kar je Ministrstvo za notranje zadeve tudi storilo z odločbo št. 250-432/2011/2 z dne 6. junija 2011. S to odločbo je MNZ najprej ugotovilo reprezentativnost Zbornice za razvoj slovenskega zasebnega varovanja kot strokovnega interesnega združenja, v nadaljevanju pa ji je podelilo javno pooblastilo za opravljanje upravnih nalog iz 10. člena Zakona o zasebnem varovanju (http://www.mnz.gov.si/si/mnz_zavaz/zasebno_varovanje_detektivi/).

Po 9. členu Zakona o zasebnem varovanju (Uradni list RS, št. 17/2011) strokovno interesno združenje na področju zasebnega varovanja postane reprezentativno takrat, ko se vanj združi najmanj 51 odstotkov imetnikov licenc, ki imajo v delovnem razmerju najmanj 40 odstotkov varnostnega osebja v dejavnosti, pri čemer reprezentativnost ugotavlja minister za notranje zadeve. To praktično pomeni, da je v Sloveniji mogoče imeti samo eno reprezentativno združenje, kar svobodno združevanje in prostovoljno članstvo v takšnih združenjih postavlja v čisto novo luč. Interese zasebnovarnostnih podjetij v odnosu do države je namreč mogoče organizirano⁷ uveljavljati praktično zgolj prek enega združenja. Zato se kar sama postavljajo vprašanja, kot na primer: ali si podjetja sploh lahko privoščijo, da niso člani edine zbornice oziroma ali nimamo morda *de iure* prostovoljnega članstva, *de facto* pa je to obvezno? Precej kredibilen odgovor dobimo že, če pogledamo visok odstotek podjetij, ki so ostala člani zbornice tudi po letu 2007, ko je bilo obvezno članstvo ukinjeno in se je morala zbornica preoblikovati v gospodarsko zbornico ter spremeniti ime. Z drugimi besedami, precej kontradiktorno je videti, ko država na eni strani ukine obvezno članstvo v zbornici, po drugi strani pa tako uredi področje (reprezentativnosti) strokovnih interesnih združenj, da je ponovno vzpostavljen monopol, možnost izbire članstva pa komaj kaj več kot teoretična.

3 Razvoj teorije in raziskovalne dejavnosti na področju zasebnega varovanja v Republiki Sloveniji

Že v uvodu smo omenili nekaj pionirjev, ki so začeli preučevati zasebno varovanje v Sloveniji. Začetna leta je vsekakor zaznamovalo delo prof. dr. Janeza Pečarja z Inštituta za kriminologijo pri Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani. Lahko rečemo, da je razpravo o sodobno pojmovanem zasebnem varstvu/varovanju (Pečar, 1991a; 1991b) in nedržavnem nadzorovanju (Pečar, 1992) prav on prinesel v slovensko družbo, pri tem pa ni pozabil niti na državljansko samovarovanje (Pečar, 1991c). Velika odzivnost njegovih del je verjetno tudi posledica objavljanja v zelo prepoznavnih revijah, kot sta *Revija za kriminalistiko in kriminologijo* ter *Teorija in praksa*. Vsekakor je s svojimi zgodnjimi deli pa tudi kasneje (na primer Pečar, 1997, 2001) imel velik vpliv na kasnejše preučevalce zasebnega varovanja, ki pa so praktično vsi prihajali s takratne Višje/visoke šole za notranje zadeve, današnje Fakultete za varnostne vede Univerze v Mariboru (FVV),

pri čemer moramo Sonjo Kotnik postaviti celo ob bok dr. Pečarju. Tudi ona je med prvimi obravnavala pojav »nejavne-ga«, torej zasebnega varovanja (Kotnik, 1991a, 1991b, 1991c), pri čemer je bilo njeno izhodišče bolj pravno, medtem ko je bilo pri dr. Pečarju moč opaziti izrazitejše kriminološko in sociološko ozadje preučevanja.

Tudi Vršec (1991) je relativno zgodaj začel preučevati zasebnovarnostno dejavnost, vendar se je kasneje preusmeril bolj na področje integralne varnosti podjetij, poslovne in korporativne varnosti, ki pa se v določeni meri še vedno navezuje tudi na zasebno varovanje. Sčasoma so se omenjenim avtorjem pridružili tudi številni drugi, še posebej Tomaž Čas, ki je že eno leto po sprejetju sistemskega zakona napisal prvo monografijo s tega področja *Zasebno varovanje in pooblastila varnostnikov* (Čas, 1995). Zavedajoč se svetovnih trendov privatizacije in pluralizacije policijske dejavnosti ter potreb, ki ob tem nastajajo, je Visoka šola za notranje zadeve kot prva v državi že leta 1995 v svoj novi visokošolski program vnesla predmete s področja zasebnega varovanja, danes pa tovrstne vsebine v posebnih modulih/usmeritvah vsebujejo njeni programi v vseh treh bolonjskih ciklih (dodiplomski, magistrski in doktorski študij). Ob tem je bila Visoka policijsko-varnostna šola v letih 1997–2000 pobudnica in glavna organizatorica (ob pomoči Društva za zasebno varstvo in državljansko samovarovanje, Zbornice RS za zasebno varovanje in Detektivske zbornice RS) štirih velikih nacionalnih posvetov v Portorožu, ki niso prinesli zgolj štirih tematskih zbornikov na temo zasebnega varovanja (in detektivske dejavnosti) (Anžič, 1997, 1998, 1999; Sotlar, 2001a), ampak tudi bolj odprt prostor za enakopravnejšo razpravo predstavnikov državnih in zasebnih ponudnikov varnostnih storitev (policije, obveščevalno-varnostnih služb, občinskih redarjev, zasebnega varovanja, detektivov) in večje medijsko zanimanje za zasebno varstvo. Čeprav od leta 2000 FVV ne organizira več tovrstnih tematskih konferenc, pa tradicijo nadaljuje na vsakoletnih *Dnevih varstvoslovja*. Tako je od leta 2000 do leta 2011 organizirala dvanajst konferenc, kjer so vedno tudi sekcije in okrogle mize, namenjene zasebnemu varovanju. Poleg tega so bili v letih po portoroških posvetih vsako leto organizirani domači in mednarodni posveti in konference (skupaj 10) v organizaciji Zbornice RS za zasebno varovanje (od leta 2007 Zbornice za razvoj slovenskega zasebnega varovanja), ob katerih so bili izdani tudi zborniki. Opisana konferenčna dejavnost je seveda dala zagon slovenskim piscem, da so v dvajsetih letih ustvarili nekaj sto del na temo zasebnega varovanja (glej preglednico 4).⁸

⁷ Tu smo seveda abstrahirali možnost lobiranja ali morebiti še kakšnega manj legitimnega, če ne celo nezakonitega delovanja, ki si ga v neformalnih stikih z regulatorji področja zasebnega varovanja občasno privoščijo posamezna zasebnovarnostna podjetja.

⁸ Iz analize smo izločili vsa tista dela, ki so bila na dan 30. maja 2011 zavedena v Cobissu, a se le sporadično in parcialno dotikajo zasebnega varovanja, sicer bi bilo število objavljenih del bistveno večje.

Preglednica 4: Vrsta in število znanstvenih in strokovnih del slovenskih avtorjev v zvezi z zasebnim varovanjem/varnostjo v letih 1991–2011

VRSTA OBJAVE	ŠTEVILO OBJAV
doktorske disertacije	2
magistrske naloge	10
diplomske naloge	80
monografije (knjige, učbeniki, zborniki posvetov brez zaključnih del)	22
članki	pribl. 235*
SKUPAJ	pribl. 350*

Vir: Cobiss, 30. maj 2011.

* Podana je približna ocena, saj v Cobissu niso vpisani vsi prispevki iz zbornikov.

Velika večina od približno 350 del slovenskih avtorjev je objavljena v slovenskih publikacijah (nekateri resda v angleškem jeziku – na primer Meško, Nalla in Sotlar, 2004b; Nalla in sodelavci, 2006; Sotlar, 2007c; Sotlar in Meško, 2009; Nalla, Madan in Meško, 2009), kar kaže na to, da je zasebno varovanje vendarle manj univerzalna dejavnost, kot to velja za javno policijsko dejavnost, zato je očitno tudi manj zanimiva za mednarodno akademsko skupnost in tovrstne primerjave, kar seveda lahko vpliva tudi na mednarodne objave. Nekaj takih objav je vendarle bilo. Meško in Sotlar sta skupaj s Kuryjem (2007) v reviji *Kriminalistik* objavila rezultate empiričnega preučevanja različnih vidikov odnosov med policisti in varnostniki v Sloveniji. Rezultati so pokazali zadržanost policistov glede njihovega sodelovanja z varnostniki (še posebej, ko gre za izmenjavo informacij), nizko stopnjo profesionalizma zasebnega varovanja in posledično njegov nizek ugled med policisti. Po drugi strani pa so zaposleni v zasebnovarnostni industriji glede sodelovanja s policijo precej bolj optimistični, saj tovrstno sodelovanje prinaša zasebnemu varovanju več znanja in večji ugled, kar za policijo ne moremo trditi. Raziskava je tudi pokazala, da je vloga zasebnega varovanja povezana predvsem s kriminalno prevencijo, medtem ko je večje sodelovanje s policijo mogoče pričakovati predvsem pri izvajanju tako imenovanih nekazenskih nalog (na primer prevoz zapornikov, nadzor nad ravnanjem z živalmi, obravnavanje manjših prometnih nesreč brez žrtev in podobno), katerih je po nekaterih ocenah celo okrog 80 odstotkov. Sotlar (2009) je objavil članek o pokonfliktni zasebni policijski dejavnosti v nekaterih državah naslednicah nekdanje Jugoslavije v reviji *Policing*. Preučeval je pomen zasebnega varovanja za varnost in stabilnost ter gospodarski razvoj v pokonfliktnih družbah. Raziskava je med drugim pokazala, da v obravnavanih državah, razen deloma na Hrvaškem, niso znali, uspeli ali želeli ustrezno izkoristiti potenciala zasebnega varovanja po koncu vojaških spopadov. V pokonfliktnih družbah po pravilu »pozabijo« na konsolidacijo (ali hkratno

gradnjo) »zasebnega« varnostnega sektorja, saj je absolutna prioriteta nacionalnih oblasti in posredujoče mednarodne skupnosti ureditev in utrditev »državnega« varnostnega sektorja, čeprav je s stališča prebivalcev varnost samo ena in nedeljiva.

Poleg tega moramo omeniti še štiri objave v mednarodnih publikacijah. Anžič, Čas, Pagon in Vršec so že leta 1999 prispevali poglavje o organiziranosti zasebnega varovanja v Sloveniji v knjigi *Recht und Organisation privater Sicherheitsdienste in Europa* (uredili Ottens, Olschok in Landrock), Nalla, Meško in Sotlar (2005a) pa poglavje o sodelovanju slovenskih policistov in varnostnikov pri kriminalni prevenciji v knjigi *Quality in Crime Prevention* (uredili Marks, Meyer in Linnssen). Sotlar (2010) je objavil prispevek o zasebnem varovanju v pluralnem policijskem okolju v Sloveniji v tematski številki revije *Cahiers Politiestudies*, medtem ko je Čas (2010a) v reviji *Journal on European Perspectives of the Western Balkans* objavil članek o usposabljanju varnostnega osebja v jugovzhodni Evropi s poudarkom na slovenskih rešitvah. In ne nazadnje, nikakor ne smemo pozabiti nekaterih, sicer redkih monografij (če ne štejemo zbornikov posvetov in konferenc, nam ostane osem monografij). Te so v dobršni meri rezultat potreb do takrat/zdaj že razvitega sistema usposabljanja zasebnovarnostnega osebja in so v svojem bistvu učbeniki in priručniki (na primer Čas, 1995; 2006; 2007; Golob; 1997; Kečanovič, 2004; Gostič, 2005) in ne toliko rezultat poglobljenih raziskav ali teoretičnih razmišljanj (na primer Pečar, 1992; Čas, 2010b).

Kljub vsem konferencam in publiciranju smo potrebovali skorajda celo desetletje, da so bile izvedene prve empirične raziskave na tem področju. Ledino je zaoral Meško, ki je leta 1998 izvedel pilotsko raziskavo o zadovoljstvu z zasebnovarnostnimi uslugami pri njihovih naročnikih (Meško, 1998), leto kasneje pa še prvo raziskavo o odnosih med policisti in varnostniki v Sloveniji (Meško, 1999). Omeniti

velja tudi raziskavo, ki se je nanašala na mnenje študentov slovenskih fakultet o naravi dela zasebnih varnostnikov (Nalla in sodelavci, 2004; Meško, Nalla in Sotlar, 2004a; 2004b), ter raziskavo o naravi odnosov med varnostniki in policisti v Sloveniji, katerih podatki so bili v smislu različnih objav tudi najbolj eksploatirani (Meško, Nalla in Sotlar, 2005a; 2005b; Meško in Sotlar, 2005; Nalla, Madan in Meško, 2009). Ostale raziskave so prispevali avtorji, ki so zasebno varovanje preučevali za potrebe svojih magistrskih (10), doktorskih disertacij (2) in diplomskih nalog (80), pri čemer teh nismo uvrstili na seznam najpomembnejših raziskav (glej preglednico 5).

disertaciji preučeval možnosti umestitve zasebne varnosti⁹ v teoretični model nacionalnovarnostnega sistema RS, s čimer je v tistem obdobju precej vplival na mnenje, da gre pri zasebnem varovanju za dejavnost, ki ni zgolj ena izmed mnogih gospodarskih dejavnosti, ampak ima širši družbeni, celo nacionalnovarnostni pomen, zato je država dolžna skrbeti za ustrezen razvoj in nadzor te dejavnosti. Sotlar (2007b) pa je preučeval razmerja med zasebnim varovanjem in policijo in pripadniki obeh organizacij (policisti in varnostniki) ter stališča parlamentarne politične elite v zvezi z zasebnim varovanjem. Med drugim je ugotovil, da odnosi med javnimi in zasebnimi »policisti« v resnici niso niti konfliktni niti tekmovalni, ampak

Preglednica 5: Predmet preučevanja oziroma vsebina pomembnejših raziskav na področju zasebnega varovanja v RS

DOKTORSKE DISERTACIJE	MAGISTRSKE NALOGE	DRUGE RAZISKAVE
Umestitev zasebne varnosti/ varovanja v sistem nacionalne varnosti RS (avtor: Čas, 1999)	Kakovost zasebnovarnostnih storitev (štiri naloge)	Raziskava o zadovoljstvu z zasebnovarnostnimi uslugami – pilotska raziskava (nosilec: Meško, 1998)
Sodelovanje zasebnega varovanja in policije ter njunih zaposlenih pri zagotavljanju notranje varnosti RS (avtor: Sotlar, 2007)	Privatizacija varnosti	Raziskava o odnosih med policisti in varnostniki – pilotska raziskava (nosilec: Meško, 1999)
	Varnost javnih prireditev	Raziskava o mnenjih študentov o naravi dela zasebnih varnostnikov (nosilci: Meško, Nalla, Sotlar in Bodiroža, 2004)
	Organizacija zasebnega varovanja v RS	Raziskava o naravi odnosov med varnostniki in policisti v Sloveniji (nosilci: Meško, Nalla in Sotlar, 2005)
	Javno-zasebno partnerstvo v povezavi z občinskimi redarstvi	
	Nadzor nad zasebnim varovanjem	
	Organizacija službe varovanja v lastnem podjetju (dve nalogi)	

Prvi (znanstveni) magisterij s področja zasebnega varovanja je opravil Dušan Mikuš, ki je leta 1998 preučeval kakovost v zasebnem varovanju. Od takrat do konca maja 2011 je bilo napisanih še devet magisterijev, ki se izrecno nanašajo na zasebno varovanje, in sicer največ na Fakulteti za varnostne vede in na Fakulteti za državne in evropske študije. Predmeti preučevanja se sicer počasi odmikajo od nekaterih splošnejših vprašanj obstoja in delovanja zasebnega varovanja v smeri obravnavanja bolj partikularnih vprašanj in problemov (na primer vprašanje kakovosti zasebnovarnostnih storitev, organizacije lastne službe varovanja, nadzora nad zasebnim varovanjem itd.).

da gre med njimi tudi za sodelovanje ali celo partnerstvo, kot so bili optimistični nekateri varnostniki. Čeprav raziskava ni potrdila povsod po svetu precej uveljavljenega prepričanja, da gre pri policistih in varnostnikih za precej problematične odnose, pa je po drugi strani pokazala, da je treba tudi preveč optimistična stališča varnostnikov relativizirati zaradi precejšnje zadržanosti policistov do vprašanja medsebojnega sodelovanja in še večje arogance intervjuvanih poslancev Državnega zbora, do vprašanja (so)delovanja zasebnega varovanja in policije v sistemu notranje varnosti RS.

Med največje zagotovo sodita tudi raziskavi, opravljeni v okviru doslej edinih dveh doktorskih disertacij na temo zasebnega varovanja v Sloveniji na Fakulteti za družbene vede Univerze v Ljubljani. Tomaž Čas (1999) je v svoji

⁹ Danes se pojma zasebna varnost in zasebno varovanje uporabljata kot sinonima, čeprav je uporaba slednjega pogostejša, takšno pa je tudi uradno izrazoslovje v zakonskih predpisih.

4 (Ne)prisotnost teoretičnih konceptov zasebnega varovanja v slovenski zasebnovarnostni praksi

Avtorji, ki se ukvarjajo s preučevanjem vloge in izvorom legitimnosti zasebnega varovanja, si seveda niso edini, kaj so glavne značilnosti te dejavnosti in kaj je tisto, kar ji daje pravico do obstoja v družbi, ki že ima »svojo«, javno policijsko organizacijo. Njihove poglede lahko strnemo v naslednje teoretične koncepte:

- zasebno varovanje kot del nacionalnovarnostnega sistema družbe (Čas, 1999; Čas, 2005),¹⁰
- zasebno varovanje v funkciji preprečevanja kriminalitete (Meško, 2002; De Waard, 1999; Cohen in Felson, 1979 v De Waard, 1999; Čas, 2008; Čas in Juršnik, 2008),
- zasebno varovanje kot privatizacija policijske dejavnosti in (nova) oblika družbenega nadzorstva (Pečar, 1991b; 1992; 2001; Kotnik, 1991b; Sotlar, 2007b; Čas, 1997; 2001; Stenning, 2009),
- zasebno varovanje kot način racionalizacije stroškov države za policijsko dejavnost (Pečar, 2001; Sotlar, 2007a, 2007b; 2008; Sotlar in Meško, 2009; Van Steden in Jones, 2010),
- varovanje zasebne lastnine kot (dodatni) izvor legitimnosti zasebnega varovanja (Shearing, Stenning in Addario, 1985; Sotlar, 2008; Sotlar in Meško, 2009).

Če omenjene koncepte iščemo v praksi dvajsetletnega razvoja zasebnega varovanja, ugotovimo, da njihova identifikacija ni ravno lahko opravilo. Za zgodnje obdobje, tam do leta 1994 in sprejetja prvega zakona o zasebnem varovanju, velja, da se le redko kdo v praksi (in med oblikovalci slovenske varnostne politike) zanima za teoretične pojasnitve zasebnega varovanja. V tistem obdobju bi lahko razumeli slovensko zasebno varovanje kot *privatizacijo in komercializacijo policijske dejavnosti in novo obliko družbenega nadzorstva*. Torej so bile v javnosti prepoznane zgolj osnovne značilnosti/lastnosti dejavnosti, ki sta jih v svojih delih opisovala že Pečar in Kotnikova v letih 1991 in 1992.

V času po sprejetju prvega zakona pa vse do sprejetja drugega zakona leta 2003 se je zasebno varovanje (tudi na deklarativni ravni) približalo idejam, da je pomemben *instrument kriminalne prevencije*. »Zvezdni trenutek« je doživelo, ko je bilo omenjeno v temeljnem dokumentu s področja nacionalne varnosti, to je v Resoluciji o strategiji nacionalne varnosti

(Uradni list RS, št. 56/2001), kot dejavnost, ki pomembno prispeva k notranji varnosti. Vsaj implicitno je bilo zasebno varovanje tudi uradno prepoznano ne samo kot instrument kriminalne prevencije, ampak kar kot *del slovenskega nacionalnovarnostnega sistema*. Nekatere zasebnovarnostne družbe in posamezniki so dobro razumeli in izkoristili tako naklonjenost države ter pokazali še večje ambicije. Po njihovem mnenju bi država morala dovoliti zasebnemu varovanju, da prevzame nekatere manj zahtevne naloge policije in tudi občinskega redarstva (na primer letališka varnost, mirujoči promet, varovanje parkov). Na tej točki je bil zelo močan tudi argument *racionalizacije stroškov države za policijsko dejavnost*.

Nekonsistentnost države na področju nedržavnega varstva je še bolj prišla do izraza v naslednjih letih. Z zakonom iz leta 2003 in kasnejšimi spremembami in dopolnitvami je Ministrstvo za notranje zadeve najprej iz rok Zbornice RS za zasebno varovanje postopoma prevzelo vsa najpomembnejša področja urejanja zasebnega varovanja (licence, nadzor, usposabljanje). Potem je v Resoluciji o preprečevanju in zatiranju kriminalitete (Uradni list RS, št. 43/2006) zasebno varovanje eksplicitno predstavila *kot del nacionalnovarnostnega sistema*, v Resoluciji o nacionalnem programu preprečevanja in zatiranja kriminalitete za obdobje 2007–2011 (Uradni list, RS, št. 40/2007) pa kot *dejavnost kriminalne prevencije*. V razmerah, ko naj bi o vsem praktično odločala država, ni bilo treba dolgo čakati na odziv zasebnega varovanja. Na posvetih, konferencah, v medijih pa tudi v Državnem svetu in v Državnem zboru¹¹ je samo ali po svojih somišljenikih izpostavljalo predvsem eno, in sicer, da je *zasebno varovanje najprej in predvsem gospodarska in šele zatem varnostna dejavnost* in da mora kot taka uživati vse ugodnosti svobodne gospodarske pobude, kot ustavne kategorije, brez pretiranega vmešavanja države.¹² Skladno s tem prepričanem naj bi vse uravnala ponudba in povpraševanje, slednje – *varovanje (zasebne) lastnine* – pa je moč razumeti kot izvor legitimnosti zasebnega varovanja. Čeprav v tistem času ni bila opravljena nobena tovrstna raziskava med prebivalci, je bilo moč v medijih, zlasti spletnih, še posebej po nekaterih tragičnih incidentih, ki so se zgodili v zvezi z varnostnimi družbami (primeri SKB, Lipa, Global, Roxly), začititi nezadovoljstvo civilne družbe/javnosti z za-

¹⁰ Na določene nacionalnovarnostne elemente zasebnega varovanja je že zgodaj opozarjal tudi Sotlar (1997), predvsem v povezavi s civilno obrambo in obveznim organiziranjem službe varovanja, ki ga je uvedel Zakon o zasebnem varovanju iz leta 1994.

¹¹ Glej na primer razpravo v DZRS, 25. aprila 2007, na prvi obravnavi Predloga zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o zasebnem varovanju (<http://www.dz-rs.si/index.php?id=97&type=98&cl=Z&mandate=-1&o=20&unid=MDZ4|E35F6C31E04517E7C12572C8002BF4F2&ct=s&cs=1&showdoc=1>).

¹² Na tej točki je marsikdo zavestno pozabil, da večine do takrat ni motilo, da je država v Resoluciji o strategiji nacionalne varnosti RS iz leta 2001 zasebno varovanje malodane povzdignila na raven državnih subjektov zagotavljanja varnosti, ampak so to dejstvo poskušali izkoristiti.

sebnim varovanjem, celo nekakšno razočaranje nad »varnostnim deficitom« države, ki dovoljuje pretirano *privatizacijo in komercializacijo varnostne dejavnosti in dopušča vedno nove oblike neformalnega nadzora* (<http://24ur.com/novice/slovenija/bomo-zaradi-kamer-bolj-varni-ali-manj-svobodni.html>).

Leta 2010 je bila sprejeta nova Resolucija o strategiji nacionalne varnosti RS (Uradni list RS, št. 27/2010), v kateri zasebno varovanje ni več eksplicitno omenjeno, kot je bilo v Resoluciji iz leta 2001, ampak dokument govori zgolj o *javno-zasebnem partnerstvu na področju zagotavljanja varnosti in varnostnih organizacijah zasebnega prava*, vendar brez kvalifikacij o splošni vlogi ali pomembnosti zasebnega varovanja. Skorajda istočasno je Ministrstvo za notranje zadeve sprejelo Strategijo na področju zasebnega varstva (http://www.mnz.gov.si/si/teme_in_programi/strategija_razvoja_zasebnega_varstva/). Gre za dokument, ki naj bi Ministrstvu za notranje zadeve in Vladi RS pomagal pri pripravi novih zakonov o zasebnem varovanju in detektivski dejavnosti, čeprav so mnogi videli v tem priložnost za strateški premislek, kaj želimo po dvajsetih letih razvoja pravzaprav narediti z zasebnim varstvom v RS. Tako Strategija kot na njej temelječi Zakon o zasebnem varovanju (Uradni list RS, št. 17/2011) pa določata, da je *zasebno varovanje regulirana gospodarska dejavnost*; to je slaba tolažba, saj je država tudi z zadnjim zakonom dodatno prodrla v vse pore »zasebnega« varovanja.

5 Zaključek

Slovensko zasebno varovanje se je v dvajsetih letih dokaj hitro in uspešno razvijalo, še posebej, če upoštevamo, da je bilo brez tradicije, izkušenj in predvsem, da je delovalo v razmerah spreminjajoče se politične, gospodarske in družbene ureditve na prehodu iz socializma v sistem zahodne liberalne demokracije. Delovanje te gospodarske dejavnosti je bilo zagotovo nekoliko specifično, saj je posegalo na varnostno področje, torej področje, ki ga je v socializmu monopolizirala država. Zgodnje sprejetje sistemskega zakona in posledično osnovna regulacija dejavnosti leta 1994 sta verjetno v marsičem preprečila vdor umazanega kapitala in kriminalnih elementov v dejavnost zasebnega varovanja, kar je bil (je) v nekaterih tranzicijskih državah resen problem po zlomu socializma in prehodu v nove gospodarske in politične sisteme. Tako je bila Slovenija vodilna postsocialistična in med vodilnimi evropskimi državami, ko je šlo za zelo podrobno normativnopravno ureditev področja zasebnega varovanja (s posebnim zakonom in številnimi podzakonskimi predpisi),¹³ tako da so se mnoge druge (predvsem balkanske) države pri pripravi svoje zakonodaje zgledovale po slovenski. Vendar pa so bile kasnejše zakonske spremembe premalo premišljene, saj so v letih od 2003 do 2011 iz rok dejavnosti same vzele

orodja avtonomnega reguliranja in samoizgradnje, kar naj bi bilo značilno za gospodarsko panogo, in jih postopoma prenesle v roke državnih organov, predvsem Ministrstva za notranje zadeve, s čimer se »zasebno« spet po nepotrebnem etatizira, država pa nase prevzema vse večjo, če ne celo nepotrebno veliko odgovornost. Po drugi strani se varnostnikom podeljujejo »pooblastila« (ukrepi in sredstva), o katerih lahko marsikje na zahodu samo sanjajo.

Pregled teoretičnih del in raziskav na področju zasebnega varovanja nam pove, da je bil fenomen nedržavnega varstva v Sloveniji že relativno zgodaj dobro osvetljen z različnih zornih kotov in v različnih znanstvenih disciplinah. Pri tem je šlo po eni strani za prenašanje védenja o zasebni policijski dejavnosti v prostor z novim, razvijajočim se prozahodnim gospodarskim in političnim sistemom, po drugi strani pa je šlo vedno tudi za iskanje nekakšne avtohtonosti zasebnega varovanja v Sloveniji, predvsem v luči socialistične ideologije »podružbljanja varnosti« in »družbene samozaščite«. Bistveno manj je bilo storjenega na področju empiričnega raziskovanja, kjer je dovolj dobro preučeno področje narave samega zasebnega varovanja, ter odnosov med njim in policijo, mnogo manj ali skorajda nič pa področje percepcije zasebnega varovanja s strani naročnikov tovrstnih storitev in še posebej državljanov. Zato je tudi vprašanje legitimnosti zasebnega varovanja v slovenski družbi bolj stvar političnih dogovorov, resolucij, zakonov in moči organiziranih interesov kot pa doseženega (in izmerjenega) družbenega konsenza o tem, kakšno in kolikšno vlogo naj ima zasebno varovanje v varnostnem ustroju družbe.

Čeprav je razvoj teorije potekal praktično istočasno ali v začetku celo hitreje od same dejavnosti, je težko oceniti, v kolikšnem obsegu so akterji zasebnega varovanja in odgovorni državni uradniki sploh upoštevali teoretična in raziskovalna dognanja oziroma si pomagali z njimi. Različne teoretične koncepte so tako uporabljali v glavnem strokovnjaki za akademske in raziskovalne namene, včasih pa tudi lastniki zasebnovarnostnih podjetij, kadar so želeli okrepiti legitimnost zasebnega varovanja v družbi in/ali svoj položaj v odnosu do države. Tudi država ni ravnala bistveno drugače. Posamezne predstavnike akademske skupnosti je uporabljala selektivno in posredno, včasih pa jih je (skupaj z njihovimi teoretičnimi in empiričnimi dognanji) celo poskušala instrumentalizirati, še posebej pri pripravi zakonskih in strateških dokumentov s področja zasebnega varovanja/varstva. Taka politika pa ni bila tuja niti nekaterim akterjem iz vrst zasebnega varovanja, ko je šlo za njihove interese.

¹³ Iz poročila, ki ga je za Združenje evropskih varnostnih služb (CO-ESS) pripravil J. Hakala (2008), je razvidno, da ima danes že kar 90 odstotkov razvitih držav zasebno varovanje urejeno s posebno zakonodajo. V začetku devetdesetih let 20. stoletja pa še zdaleč ni bilo tako.

Zaključimo lahko, da še vedno ni mogoče povsem enostavno in enoznačno odgovoriti na vprašanje, kakšna je (naj bo) dejanska vloga oziroma funkcija dejavnosti zasebnega varovanja v slovenski družbi. Težko je namreč izluščiti samo en, prevladujoči (pa čeprav zgolj teoretični) koncept zasebnega varovanja, ampak gre prej za kombinacijo nekaj zasebnovarnostnih praks, ki koreninijo v dokaj razširjenem (in politično zaželenem) prepričanju, da je zasebno varovanje predvsem pomemben (dodatni) instrument kriminalne preprečitve v sodobni družbi. Argument kriminalne preprečitve se namreč zdi pripraven in logičen, z njim država vzpostavlja vse številnejše nepolijske policijsko-varnostno-nadzorstvene organizacije, ki vodijo v tako imenovano pluralno policijsko družino. V njej državna policija in zasebno varovanje že dolgo nista več edina akterja, čeprav ostajata najštevilnejša. Če poleg omejenih omenimo še občinsko oziroma mestno redarstvo, carino, policijski oddelek državnega tožilstva, pravosodno policijo, zasebne detektive ter raznotere nadzornike z zavidanja vrednimi pooblastili, od cestninskih nadzornikov do čuvajev narodnih parkov in ribiških čuvajev ter inšpektorjev vseh vrst, potem ugotovimo, da se mora zasebno varovanje bojevati za svoj položaj ne samo v odnosu do policije, ampak tudi do drugih državnih in lokalnih organizacij z določenimi »policijskimi« pooblastili. Ob tako obširnem in natančnem normativnopravnem urejanju zasebnega varovanja s strani države v zadnjih letih pa včasih nastaja tudi vtis, da je (bi moralo biti) zasebno varovanje zgolj podaljšek državne policije. Vsekakor bi bilo slabo, če bi to postalo tudi splošno prepričanje.

Literatura

1. Anžič, A., ur. (1997). **Zasebno varovanje in detektivska dejavnost – dileme in perspektive**. Ljubljana, Visoka policijsko-varnostna šola.
2. Anžič, A., ur. (1998). **Zasebno varovanje in detektivska dejavnost – novi izzivi**. Ljubljana, Visoka policijsko-varnostna šola, Društvo za zasebno varstvo in državljsko samovarovanje.
3. Anžič, A., ur. (1999). **Nove možnosti zasebnega varstva v Sloveniji**. Ljubljana, Visoka policijsko-varnostna šola, Društvo za zasebno varstvo in državljsko samovarovanje.
4. Anžič, A.; Čas, T.; Pagon, M.; Vršec, M. (1999): *Slovenien*. V: Ottens, R. W., Olschok, H., Landrock, S., eds.: **Recht und Organisation privater Sicherheitsdienste in Europa**. Stuttgart (etc.), R. Boorberg, str. 563–602.
5. Arhiv G/7, Družba za varovanje, d. o. o., Špruha 33, IOC Trzin: Statut; Sklep Temeljnega sodišča v Ljubljani, Enota v Ljubljani, št. srg. 1941/89 z dne 16. januarja 1990; Obvestilo o razvrstitvi organizacije oziroma skupnosti po dejavnosti Zavoda Republike Slovenije za statistiko, št. 053 – 02 – 1/90 z dne 19. januarja 1990, in drugo.
6. Crawford, A.; Lister, S.; Blackburn, S.; Burnett, J. (2004). **Plural Policing. The Mixed Economy of Visible Security Patrols. A Summary of research Findings**. Leeds, The Nuffield Foundation, University of Leeds. Pridobljeno 15. junija 2007 na <http://www.law.leeds.ac.uk/leedslaw/webdocs/leedslaw/uploadedddocuments/plural.doc>.
7. Čas, T. (1997). Dejavnosti in pristojnosti zasebnovarnostnih služb v odnosu do policije. V: Anžič, A., ur. (1997). **Zasebno varovanje in detektivska dejavnost – dileme in perspektive**. Ljubljana, Visoka policijsko-varnostna šola, str. 103–118.
8. Čas, T. (2005). Konceptualizacija različnih pojavnih oblik varnosti s poudarkom na zasebni varnosti in zasebnem varstvu. **Varstvoslovje**, 7/3, str. 252–264.
9. Čas, T. (2001). Privatizacija varnostnih storitev in analiza dejavnosti zasebnovarnostnih služb v sodobni družbi. **Revija za kriminalistiko in kriminologijo**, 52/1, str. 32–43.
10. Čas, T. (2010a). Security Personnel Training in Southeast Europe: An Analysis of Solutions in Slovenia. *European Perspectives. Journal on European Perspectives of the Western Balkans*, 2/1, str. 99–116.
11. Čas, T. (2008). Situacijska preprečitev in zagotavljanje varnosti pri upravljanju s poslovnimi in drugimi tveganji v gospodarskih družbah. **Revija za kriminalistiko in kriminologijo**, 59/2, str. 155–166.
12. Čas, T. (1999). **Zasebna varnost kot sestavina nacionalne varnosti Republike Slovenije**. Doktorska disertacija, Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede.
13. Čas, T. (2010b). **Zasebno varovanje in nekatere druge oblike nedržavnega varstva**. Ljubljana, Založba Čas – Zasebna šola za varnostno izobraževanje, d. o. o., Ljubljana.
14. Čas, T. (1995). **Zasebno varovanje in pooblastila varnostnikov**. Radlje ob Dravi, Atelje Kresnik.
15. Čas, T. (2006). **Zasebno varovanje za uporabnike varnostnih storitev**. 1. izdaja, Radlje ob Dravi, Atelje Kresnik.
16. Čas, T. (2007). **Zasebno varovanje za uporabnike varnostnih storitev**. 2. izdaja, Radlje ob Dravi, Atelje Kresnik.
17. Čas, T. (2000). Zasebno varstvo, njegov razvoj in dejavnosti zasebnovarnostnih služb. **Revija za kriminalistiko in kriminologijo**, 51/2, str. 124–135.
18. Čas, T., Juršnik, A. (2008). Vloga varnostnikov pri preprečevanju tatvin v samopostrežnih in drugih trgovinah. V: 9. **Slovenski dnevi varstvoslovja: javna in zasebna varnost** (elektronski vir). Ljubljana, Fakulteta za varnostne vede, 16 str.
19. De Waard, J. (1999). The Private Security Industry in International Perspective. **European Journal on Criminal Policy and Research**, 7/2, str. 143–174.
20. Golob, R. (1997). **Sistemi zaščite in varovanja oseb in premoženja**. Ljubljana, Samozaložba.
21. Gostič, Š. (2005). **Metodika dela zasebnega varnostnika: učno gradivo za usposabljanje kandidatov za zasebne varnostnike**. Ljubljana, Zbornica RS za zasebno varovanje.
22. Hakala, J. (2007). **Why regulate manned private security. A report on the reasons and requirements for private security regulation as expressed by representatives of governments, industry associations and academia**. Helsinki. Pridobljeno 15. avgusta 2011 na http://www.coess.org/pdf/why_regulate_private_security.pdf.
23. Jones, T.; Newburn, T., eds. (2006). **Plural Policing**, London/New York, Routledge.
24. Kotnik, S. (1991a). (Ne)zakonitost zasebnega varovanja. **Pravna praksa: časopis za pravna vprašanja**, 10/14, str. 4–5.
25. Kotnik, S. (1991b). »Zasebnost« in »javnost« varovanja. **Pravna praksa: časopis za pravna vprašanja**, 10/9, str. 16–17.
26. Kotnik, S. (1991c). Zasebno varovanje pri nas in v tujini: zasebnovarnostna industrija in varnostniki. V: Anžič, A., ur.: **Zbornik strokovno znanstvenih razprav**. Ljubljana, Ministrstvo za notranje zadeve, Višja šola za notranje zadeve, str. 59–71.

27. Kečanovič, B. (2004). **Ukrepi in dolžnosti: Praktikum usposabljanja zasebnih varnostnikov**. Ljubljana, Zbornica RS za zasebno varovanje.
28. Nalla, M.; Madan, M.; Meško, G. (2009). The role of perceived relationships between Slovenian police officers vis-a-vis private security personnel in predicting job satisfaction **Varstvoslovje**, 11/2, str. 329–344.
29. Nalla, M.; Meško, G.; Sotlar, A.; Bodiroža, B. (2004). Vloga zasebnega varovanja pri preprečevanju kriminalitete: ocena ciljev in narave zasebnega varovanja v Sloveniji. V: Lobnikar, B. ur.: **5. slovenski dnevi varstvoslovja (zbornik prispevkov)**. Ljubljana, Fakulteta za policijsko –varnostne vede, str. 947–958.
30. Nalla, M.; Meško, G.; Sotlar, A.; Johnson, J. D. (2006). Professionalism, goals and the nature of private police in Slovenia. **Varstvoslovje**, 8/3–4, str. 309–322.
31. Meško, G. (1998). Nekaj izhodišč za ocenjevanje zasebnovarnostnih uslug – rezultati pilotske študije. V: Anžič, A. ur.: **Zasebno varovanje in detektivska dejavnost – novi izzivi**. Ljubljana, Visoka policijsko-varnostna šola, str. 203–219.
32. Meško, G. (2002). **Osnove preprečevanja kriminalitete**. Ljubljana, Visoka policijsko-varnostna šola.
33. Meško, G. (1999). Policisti in varnostniki – sodelavci ali tekmeči? V: Anžič, A., ur.: **Nove možnosti zasebnega varstva v Sloveniji**. Ljubljana, Visoka policijsko-varnostna šola, Društvo za zasebno varstvo in državljansko samovarovanje, str. 203–217.
34. Meško, G.; Nalla, M. K.; Sotlar, A. (2004a). Mnenje študentov o ciljih in naravi zasebnega varovanja v Sloveniji. **Varstvoslovje**, 6(2), str. 216–224.
35. Meško, G.; Nalla, M. K.; Sotlar, A. (2004b). Youth Perceptions of Private Security in Slovenia: Preliminary Findings. V: Meško, G.; Pagon, M.; Dobovšek, B.: **Policing in Central and Eastern Europe, Dilemmas of Contemporary Criminal Justice**, Ljubljana, Faculty of Criminal Justice and Security, str. 745–752.
36. Meško, G.; Nalla, M.; Sotlar, A. (2005a). Cooperation of police and private security officers in crime prevention in Slovenia. V: Marks, E.; Meyer, A.; Linnssen, R. ur.: **Quality in crime prevention**. Norderstedt: Books on Demand, str. 133–143.
37. Meško, G.; Nalla, M. K.; Sotlar, A. (2005b). Policisti in zasebni varnostniki – veliki in mali bratje. **Revija za kriminalistiko in kriminologijo**, 56/2, str. 147–162.
38. Meško, G.; Sotlar, A.; Kury, H. (2007). Polizei und private Sicherheitsdienste in Slowenien: Ergebnisse einer empirischen Untersuchung. **Kriminalistik**, 61/1, str. 31–40.
39. Meško, G.; Sotlar, A. (2005). Odnosi med policisti in zasebnimi varnostniki: izzivi za prihodnost. V: »**Dnevi zasebnega varovanja**«: **II. strokovni posvet**. Ljubljana, Zbornica Republike Slovenije za zasebno varovanje, str. 106–132.
40. Mulone, M.; DuPont, B. (2007). **The Rise of a New Actor in the Private Security Market: Watch out! Police is Coming**. Paper presented at the annual meeting of the American Society of Criminology, Atlanta Marriott Marquis, Atlanta, Georgia. Pridobljeno 15. avgusta 2011 na http://research.allacademic.com/meta/p201346_index.html.
41. Pečar, J. (1991a). Zasebno varstvo. **Revija za kriminalistiko in kriminologijo**, 42/1, str. 39–51.
42. Pečar, J. (1991b). Zasebno varstvo kot družbeno nadzorstvo. **Teorija in praksa**, 28/8–9, str. 1058–1072.
43. Pečar, J. (1991c). Organizirano samovarovanje. **Revija za kriminalistiko in kriminologijo**, 42/4, Ljubljana, RSNZ.
44. Pečar, J. (1992). **Institucionalizirano nedržavno nadzorstvo**. Radovljica, Didakta.
45. Pečar, J. (1995). Nadzorstveni pogledi na notranjo varnost in demokracijo. **Revija za kriminalistiko in kriminologijo**, 46/1, str. 16–25.
46. Pečar, J. (1997). Varnostnopolitični in nadzorstveni pogledi na zasebno varstvo. V: Anžič, A., ur.: **Zasebno varovanje in detektivska dejavnost: dileme in perspektive**, Ljubljana, Visoka policijsko-varnostna šola, str. 11–22.
47. Pečar, J. (2001). Privatizacija in komercializacija policijske dejavnosti v dihotomiji: državno – zasebno. V: Sotlar, A., ur.: **Normativna in funkcionalna ureditev zasebnega varstva – med željami in možnostmi: zbornik posveta**. Ljubljana, Visoka policijsko-varnostna šola, Društvo za zasebno varstvo in državljansko samovarovanje, str. 11–25.
48. Resolucija o preprečevanju in zatiranju kriminalitete. **Uradni list RS**, št. 43/2006.
49. Resoluciji o nacionalnem programu preprečevanja in zatiranja kriminalitete za obdobje 2007–2011. **Uradni list RS**, št. 40/2007.
50. Resolucija o strategiji nacionalne varnosti RS. **Uradni list RS**, št. 56/2001.
51. Resolucija o strategiji nacionalne varnosti RS. **Uradni list RS**, št. 27/2010.
52. Shearing, C. D.; Stenning, P. C.; Addario, S. M. (1985). Public Perceptions of Private Security. **Canadian Police College Journal**, 9/3, str. 225–253.
53. Sotlar, A. (2007a). Izvor legitimnosti zasebnega varovanja: dobiček med zasebnim in javnim interesom?. V: »**Dnevi zasebnega varovanja**«: **IV. mednarodna konferenca in VIII. strokovni posvet**. Ljubljana, Zbornica Republike Slovenije za zasebno varovanje, str. 13–25.
54. Sotlar, A. (1997). Nacionalnovarnostni elementi zasebnega varovanja in detektivske dejavnosti v Republiki Sloveniji. V: Anžič, A., ur. (1997). **Zasebno varovanje in detektivska dejavnost – dileme in perspektive**. Ljubljana, Visoka policijsko-varnostna šola, str. 311–322.
55. Sotlar, A., ur. (2001a). **Normativna in funkcionalna ureditev zasebnega varstva – med željami in možnostmi: zbornik posveta**. Ljubljana, Visoka policijsko-varnostna šola, Društvo za zasebno varstvo in državljansko samovarovanje.
56. Sotlar, A. (2001b). Organizirani interesi na področju zasebnega varstva v Sloveniji – ali bi lahko šlo tudi brez njih? V: Sotlar, A., ur.: **Normativna in funkcionalna ureditev zasebnega varstva – med željami in možnostmi: zbornik posveta**. Ljubljana, Visoka policijsko-varnostna šola, Društvo za zasebno varstvo in državljansko samovarovanje, str. 87–101.
57. Sotlar, A. (2007b). **Policija in zasebnovarnostna podjetja v procesu zagotavljanja notranje varnosti Republike Slovenije**. Doktorska disertacija, Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede.
58. Sotlar, A. (2008). Policisti in varnostniki v procesu izvajanja policijske dejavnosti: med tekmovanjem, konfliktom, sodelovanjem in partnerstvom. **Varstvoslovje**, 10/1, str. 129–155.
59. Sotlar, A. (2009). Post-conflict private policing: experiences from several former Yugoslav countries. **Policing**, 32/3, str. 489–507.
60. Sotlar, A. (2010). Private security in a plural policing environment in Slovenia. Policing in Europe. **Cahiers Politistudies**, 3/16, str. 335–353.
61. Sotlar, A. (2007c). The (non)existent control over private security companies in Slovenia: the opinions of private security managers and members of parliament. V: Meško, G.; Dobovšek, B., ur.: **Policing in emerging democracies: critical reflections**. Ljubljana, Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, str. 183–208.

62. Sotlar, A.; Meško, G. (2009). The relationship between the public and private security sectors in Slovenia - from coexistence towards partnership? *Varstvoslovje*, 11/2, str. 269–285.
63. Strategija na področju zasebnega varstva. Dobljeno 22. julija 2011 na http://www.mnz.gov.si/si/teme_in_programi/strategija_razvoja_zasebnega_varstva/.
64. Uredba o obveznem organiziranju službe varovanja. **Uradni list RS**, št. 43/2008.
65. Van Steden, R.; Jones, T. (2010). Explaining the growth of plural policing: Comparing the Netherlands and Britain. *Policing in Europe. Cahiers Politicstudies*, 3/16, str. 289–306.
66. Vršec, M. (1991). Policija, privatizacija varnostnih storitev in profesionalizacija zaščite v podjetjih. V: Anžič, A., ur.: **Zbornik strokovno znanstvenih razprav**. Ljubljana, Ministrstvo za notranje zadeve, Višja šola za notranje zadeve, str. 34–58.
67. Zakon o dopolnitvah Zakona o zasebnem varovanju in o obveznem organiziranju službe varovanja. **Uradni list RS**, št. 9/98.
68. Zakon o podjetjih. **Uradni list SFRJ**, št. 77/88 in 40/89.
69. Zakon o splošni ljudski obrambi in družbeni samozaščiti. **Uradni list SRS**, št. 39/1982, 22/1983.
70. Zakonom o spremembah in dopolnitvah Zakona o zasebnem varovanju. **Uradni list RS**, št. 7/2007, 16/2007, 102/2007, 96/2008 in 41/2009.
71. Zakon o zasebnem varovanju. **Uradni list RS**, št. 126/2003.
72. Zakon o zasebnem varovanju. **Uradni list RS**, št. 17/2011.
73. Zakon o zasebnem varovanju in o obveznem organiziranju službe varovanja. **Uradni list RS**, št. 32/94.

Analysis of the current development of private security in Slovenia between practice, theory and empirical experience

Andrej Sotlar, Ph.D., Assistant Professor in Security Systems, Faculty of Criminal Justice and Security, University of Maribor, Kotnikova 8, 1000 Ljubljana Andrej, Slovenia.

Tomaž Čas, Ph. D., Assistant Professor in Private Security and Police Powers, Faculty of Criminal Justice and Security, University of Maribor, Kotnikova 8, 1000 Ljubljana, Slovenia.

The process of privatisation and commercialization of the former »social« private security started at the end of the 1980s, but a decisive turning point was marked by the adoption of the first systemic act on private security in 1994. Although further development has been relatively fast and has consisted of either transferring good practices from foreign countries or taking into account some Slovene national specifics, it has almost never been explicitly based on any theoretical concepts of private security. These are not unknown, though, because they were already introduced to Slovenia by academics at the beginning of the 1990s. Various theoretical approaches have been used more by experts for academic and research purposes than by decision-makers (government). They have also sometimes served the owners of private security companies, especially when they have tried to reinforce the legitimacy of private security in society and/or strengthen their position in relation to the state. Under legislative changes in 2003, 2007 and 2011, the government has gradually assumed more and more tasks, duties and responsibilities in the field of private security. It thus now has competence over key areas, from issuing licences and official identity cards to the training of private security personnel and their control, which does not seem to be the best solution either from theoretical or a practical point of view. It is therefore still impossible to answer in a simple and unambiguous way the question of what the role of private security in Slovene society actually is, because it is difficult to isolate one single, predominant (even if only theoretical) concept of private security. It is, rather, a combination of private security practices, which are rooted in a widespread conviction that private security is primarily an important instrument of crime prevention in any contemporary society. This, of course, is only one side of the coin, since it is also possible to see less altruistic practices in the area of private security, whether in Slovenia or elsewhere in the world.

Key words: private security, development, practice, theoretical concepts, research studies

UDC: 351.746 (497.4)